

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Torek, 31. maj 2016

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1**Strukturirane naloge****1. Odločanje v skupnosti**

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.1	2	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ zmožnost uveljavitve svojih interesov kljub nasprotovanju drugih ♦ odločanje o ravnanju drugih tudi proti njihovi volji ♦ zmožnost pridobitve druge osebe, da bo delala nekaj, kar sicer ne bi naredila ♦ zmožnost posameznikov in skupin, da spreminjajo prepričanja, čustva ali celo identiteto drugih ljudi 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.2	2	pravna država, dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ priznava in varuje temeljne človekove pravice ♦ zagotavlja enakost pred zakonom ♦ država/oblast je podrejena zakonom ♦ uveljavlja racionalno-legalno oblast ... 	
	2	socialna država, dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ zagotavlja uresničevanje socialnih pravic ♦ vodi ustrezno socialno politiko ♦ sprejema ukrepe na področjih zdravstvenega varstva, izobraževanja ter osebnih in družinskih dohodkov ... 	Upoštevamo socialni/zavarovalni in blaginjski vidik.
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.3	1	♦ Družbena moč je legalna, če temelji na spoštovanju sprejetih zakonov.	
	1	♦ Družbena moč je legitimna, če jo ljudje priznavajo in se ji prostovoljno podrejajo (uživa zaupanje ljudi).	
	2	♦ pojasnitev razlike med legalnostjo in legitimnostjo na konkretnem primeru	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.4	1	♦ tradicionalna oblast	
	1	♦ sprejema in spoštuje tradicijo (navade in prakso preteklosti), legitimizira se lahko z religijo (npr. z božjo voljo)	Predstavitev se mora nanašati na pravilno naveden tip oblasti.
	1	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ fevdalno plemstvo ♦ kraljica Elizabeta II. ♦ kraljeva dinastija ... 	Primer se mora nanašati na pravilno naveden tip oblasti.
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.5	3	tri od: <ul style="list-style-type: none">♦ vladavina ljudstva♦ oblast je izvoljena in zamenljiva♦ temelji na svobodi in (pravni) enakosti državljanov♦ temelji na volilni pravici in pravici do političnega združevanja♦ delitev oblasti v modernih demokracijah ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.6	4	dve od: <ul style="list-style-type: none">♦ V neposredni demokraciji odločajo vsi, ki imajo volilno pravico, v posrednih oblikah pa le izvoljeni predstavniki.♦ Posredna demokracija temelji na mandatu predstavnikov, ki ga na volitvah dodelijo volilni upravičenci, v neposredni demokraciji pa vplivajo na vsebino odločitev vsi volilni upravičenci.♦ Posredna demokracija omogoča vladavino elit, neposredna pa jo preprečuje/omejuje ...	

2. Šolanje

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.1	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ formalizirani odnosi med učitelji in učenci ♦ hierarhična struktura šolskega sistema ♦ učitelj v vlogi pooblaščenega prenašalca družbenih norm in znanja ♦ načrtna in/ali sistematična edukacija ... 	Za odgovor, v katerega sta vključena dva od navedenih elementov, 2 točki, sicer ustrezno manj.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.2	1	♦ 18. stoletje	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.3	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ industrializacija ♦ demokratizacija družbe ♦ sekularizacija ♦ urbanizacija ♦ oblikovanje nacionalnih držav ... 	Za vsak ustrezno naveden proces 1 točka, skupaj 2 točki.
	2	♦ ustrezna in smiselna pojasnitev dveh navedenih procesov	Za vsak ustrezno pojasnjen proces 1 točka, skupaj 2 točki. Kot ustrezno pojasnitev štejemo ali pojasnitev navedenega procesa ali pojasnitev njegovega vpliva na uvedbo obveznega šolanja.
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.4	1	♦ C	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.5	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ pospešena gospodarska rast ♦ tehnološke spremembe ♦ rast življenjskega standarda ♦ zavezanost ustvarjanju enakih izobraževalnih možnosti ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.6	2	♦ Šola naj bi z uveljavljanjem načel meritokracije odpravljala ali vsaj zmanjševala pomen pripisanega družbenega statusa ter pripomogla k oblikovanju odprtega sistema slojevitosti (odprtost šole za vse, ocenjevanje po enakih merilih itd.).	Za vključena dva različna vidika 2 točki, sicer ustrezno manj.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.7	1	♦ B	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.8	1	♦ restriktivni/omejeni jezikovni kod	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.9	1	♦ delavski razred (nižji razred/sloj)	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.10	2	♦ Vsebuje elemente in značilnosti šolskega življenja, ki niso uradno določeni in izraženi, vendar so pomembni: vrednote, norme, vzorce vedenja.	Za celovit odgovor 2 točki, sicer ustrezno manj.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.11	1	♦ uradni kurikulum	Pojmov odkriti kurikulum/javni kurikulum ne upoštevamo.
	2	♦ Vsebuje jasno in neposredno opredeljene cilje, vsebine in postopke, ki jih vključuje šolsko delo: vsebino in obseg snovi, preverjanja in ocenjevanja znanja, pogoje za napredovanje v šolskem sistemu ...	Za celovit odgovor 2 točki, sicer ustrezno manj.
Skupaj	3		

3. Odklonskost in kriminaliteta

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.1	1	♦ ravnanje v skladu z družbenimi normami/družbeno sprejemljivo ravnanje	
	1	♦ kršenje družbenih norm/družbeno nesprejemljivo ravnanje	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.2	2	♦ odklonskost – kršenje katerihkoli norm (formalnih, neformalnih) ♦ kriminal – del odklonskosti oziroma dejanja, ki jih kazensko pravo opredeljuje kot kazniva	Za 2 točki mora biti iz odgovora razvidno razlikovanje med obema pojmomoma.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.3	1	♦ kriminal belih ovratnikov	
	2	♦ kriminal ekonomsko in politično močnejših posameznikov oz. skupin (utaje davkov, poslovne goljufije, sprejemanje podkupnin, kršenje predpisov ...), teže ga je odkriti, storilci si lahko najamejo dobro pravno pomoč ...	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.4	2	ena od: ♦ Za odklonska ravnanja so predpisane negativne sankcije, kar utruje konformnost večine. ♦ Odklonskost omogoča družbene spremembe in s tem družbeni napredek.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.5	1	♦ (uradni) statistični podatki	
	2	♦ podatki o številu oseb in dejanj, s katerimi se ukvarjajo policija, tožilstva, sodišča ♦ uradni podatki o obravnavanih in rešenih primerih ter kaznovanosti storilcev	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.6	2	♦ neodkrita, nezabeležena ali neobravnavana kazniva dejanja, kajti uradni statistični podatki prikazujejo le del storjenih kaznivih dejanj	
	2	ena od: ♦ Žrtve niso pripravljene prijaviti vseh kaznivih dejanj. ♦ Odkrivanje kaznivih dejanj je odvisno tudi od učinkovitosti policije. ♦ Storilci nekatera kazniva dejanja prikrijejo ...	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.7	1	♦ C	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.8	3	ena od: ♦ V družbi se preveč poudarjajo vrednote, predvsem uspeh, kot družbeno zaželeni cilji, nimajo pa vsi ustreznih sredstev ali enakih možnosti za doseganje teh ciljev po legalni poti. ♦ Neskladje med družbeno zaželenimi cilji in sredstvi za njihovo doseganje povzroči strukturno napetost.	

4. Znanost

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.1	4	štiri od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ Znanstvena spoznanja so drugače od vsakdanjih spoznanj pridobljena z uporabo metod. ♦ Znanstveno spoznanje ima jasno začrtane meje znanja. ♦ Znanost ima drugače od vsakdanjih spoznanj natančno formulirane trditve. ♦ Znanost vključuje sistematično in organizirano raziskovanje. ♦ V znanosti so uveljavljena načela znanstvenega spoznavanja ... 	Navajanje posamičnih načel znanstvenega spoznavanja šteje kot ena razlika.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.2	2	♦ Spoznavna funkcija znanosti je doseganje objektivnega znanja. Znanost je sistem znanja o nekem področju, ki temelji na uporabi metod raziskovanja, teoretičnem mišljenju in logičnem sklepanju.	
	2	♦ Kulturološka funkcija znanosti je povezana z njenim vplivanjem na mišljenje, videnje sveta in dojemanje stvari, na oblikovanje in utrjevanje kulturnih vzorcev.	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.3	4	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ avtonomnost (neodvisnost od politike in kapitala) ♦ univerzalizem (javnost in dostopnost znanstvenih ugotovitev) ♦ nepristranskost ♦ organizirani skepticizem (preverjenost in sprejetost v neodvisni znanstveni skupnosti) 	Za pravilno navedbo posamezne norme 1 točka, za kratko pojasnitev 1 točka (skupaj 2 točki), za dve pravilno navedeni in pojasnjeni normi skupaj 4 točke.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.4	1	♦ univerzalizem	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.5	2	♦ vprašanja, ki se nanašajo na proces raziskovanja, in vprašanja, ki zadevajo uporabo znanstvenih spoznanj	
	2	♦ predstavitev primera	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.6	1	♦ D	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.7	1	♦ B	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.8	1	♦ taylorizem	

Skupno število točk IP 1: 40

IZPITNA POLA 2

Esejske naloge (splošna ocenjevalna shema)

Točke	Merila
0–5	Ni razviden sociološki uvid v problem ali vsebina odgovora ne ustreza zastavljeni nalogi. Odgovor ne vsebuje elementov, pomembnih za analizo problema ali razpravo o njem; navedenih je le nekaj splošnih/zdravorazumskih ugotovitev, dejstev, informacij. Ni uporabljena sociološka terminologija, besedilo ni povezano.
6–9	Delno opredeljen problem: navedena so nekatera ustrezna dejstva, ugotovitve, informacije, več navedenih ugotovitev in trditev je napačnih. Zapisana dejstva in trditve so neargumentirane. Na podlagi navedenih podatkov so zaključki oblikovani le deloma.
10–13	Opredeljen problem: navedena dejstva, ugotovitve, informacije so delno ustrezne in sociološko relevantne. Na podlagi navedenih podatkov so oblikovani zaključki, pomembni za razčlenitev problema ali razpravo o njem, in delno argumentirani.
14–17	Jasno opredeljen problem: navedene so ustrezne in sociološko relevantne ugotovitve, dejstva, informacije. Na njihovi podlagi so oblikovani zaključki, argumentirani s poznavanjem sociološke problematike. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in nakazano poznavanje socioloških teorij, če to naloga eksplicitno zahteva.
18–20	Jasno opredeljen problem: navedeni so ustrezni in sociološko relevantni podatki, informacije, dejstva. Med seboj so povezani in omogočajo oblikovanje ustreznih zaključkov, celovito so argumentirani. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in sociološke teorije, če naloga to eksplicitno zahteva. Odgovor izkazuje povezovanje problema iz naslova z drugimi sociološko relevantnimi problemi/problem iz naslova je umeščen v širši družbeni okvir.
Ocenjevalec upošteva tudi jezikovno oblikovanost in urejenost besedila . Če oceni, da problem jezikovno ni predstavljen ustrezno, je mogoče zmanjšati točkovno oceno za največ 5 točk.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
1	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opredelijo kulturo (v opredelitev vključijo vsaj štiri njene sestavine). ♦ Analizirajo načine spreminjanja kultur (invencija oziroma izumljanje, odkritja, širjenje oziroma difuzija kulturnih značilnosti iz ene družbe v drugo). ♦ Ponazorijo načine kulturnih sprememb s konkretnimi primeri. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
2	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Predstavijo vpliv razvoja znanosti in tehnologije po 2. svetovni vojni, globalizacije, zloma socializma itd. na spremembe družbene slojevitosti. ♦ Predstavijo spremembe slojevske strukture (zmanjševanje kmečkega prebivalstva, povečanje deleža zaposlenih v industriji, širitev storitvenega sektorja in rast profesij ...). ♦ Analizirajo značilnosti posameznih družbenih razredov (delavski razred, srednji razred, višji razred) in razlike med njimi. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
3	20	<p>Razpravljajo o vprašanjih, ki sodijo med izzive sodobnega sveta:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ zaposlovanje, vloga človeškega kapitala in delovne sile (usposobljenost delovne sile, pojmovanje dela) ♦ demografske spremembe (staranje prebivalstva, intenzivni selitveni tokovi) ♦ energetika, izkoriščanje novih energetskih virov ♦ podnebne spremembe ... 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
4	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Predstavijo spreminjanje družine (spremembe v njenem oblikovanju, odnosih med starši in otroki, med spoloma itd.) in razpravljajo o njih. ♦ Opredelijo dezorganizacijo družine (strukturno in funkcijsko). ♦ Razpravljajo o vzrokih za dezorganizacijo družine in njenih posledicah (npr. pluralnost različnih oblik družinskega življenja). 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
5	20	<p>Predstavijo dve od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Max Weber (religija – sistemi smisla, kompenzacijska in legitimacijska funkcija religije) ◆ E. Durkheim (religija kot razločevanje med svetim in nesvetim, integracijska funkcija religije) ◆ Parsons (religija kot osmišljevanje sveta) ◆ Marx (kompenzacijska in legitimacijska funkcija religije) ... <p>Analizirajo sestavine religij:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ religijsko pripoved ◆ religijsko doktrino (nauk) ◆ religijsko ravnanje (prakso) ◆ svete reči ◆ religijsko doživetje ◆ religijsko etiko ◆ religijske skupnosti 	<p>Ni obvezujoče naštevanje vseh sestavin, izbrane in vključene sestavine analizirajo.</p>

Skupno število točk IP 2: 40